

своих отдельных качеств, положительной оценке себя в целом, переходу к позитивной я–концепции.

Список использованной литературы:

1. Большой психологический словарь / Ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. – СПб.: Прайм-Еврознак, 2006. – 672 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.
3. Алтухова, Г. Профессиональная идеология / Г. Алтухова. – Библиотечное дело. – 2010. – № 5 (119).
4. Лавриненко В. Ценностные ориентации личности и их влияние на поведение человека / В. Лавриненко. – Режим доступа: <http://www.pslog.net/study-19-1.html>.

УДК 316.74:37

Колесникова Тетяна Олександрівна,

директор НТБ

Дніпропетровського національного
університету залізничного транспорту
імені академіка В.Лазаряна.

E-mail: lib@b.diit.edu.ua

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ В БІБЛІОТЕКАХ ВНЗ: ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Під впливом змін, що відбуваються в глобальному просторі, вектори інформатизації бібліотек ВНЗ спрямовані на удосконалення технологій роботи, на моделювання та організацію як власного інформаційного простору (інформаційних ресурсів, засобів інформаційної взаємодії, інформаційної інфраструктури), так і на формування єдиного науково-інформаційного простору регіону і держави, створення інформаційних ресурсів, інтеграцію у європейський і світовий інформаційний простір.

Одним з головних результатів інформатизації в сфері освіти стало впровадження дистанційних форм навчання, які базуються на новій техніко-технологічній базі і креативних методиках навчання, та створення якісно нового освітнього середовища. Бібліотеки, як компонент цього інформаційно-освітнього середовища, реагують на ці виклики сучасності впровадженням трансформаційних змін і нових стратегій розвитку, забезпечуючи задоволення інформаційних потреб суб'єктів освітнього процесу шляхом надання доступу до інформаційних ресурсів, та набувають при цьому якісно нової ознаки діяльності – особистісно-орієнтовного підходу. Його суть полягає у визначенні, підтримці і розвитку позитивних якостей студента і формуванні на цій основі механізму самореалізації особистості.

Розгляд впливу інформатизації на стан розвитку бібліотек ВНЗ потребує звернення до думок їх сучасних користувачів.

Масове регіональне соціологічне дослідження „Сучасна бібліотека ВНЗ очима студентів”, що охопило молодь десяти вишів Дніпропетровська (березень-квітень 2009 р.), було проведено вперше за останні 30 років і дозволило сформулювати відношення студентів до трансформаційних змін в бібліотеках [1]. Отримані дані дозволяють нам стверджувати, що:

- існує чітка тенденція підтримки читачами/користувачами процесів інформатизації бібліотек ВНЗ;

- для сучасної молоді читання все більше втрачає статус естетичного задоволення та перетворюється в засіб отримання інформації;

- основним мотивом звернення студентів до бібліотеки є збір інформації в наукових цілях – для написання доповідей, рефератів, інших наукових робіт та отримання літератури для підготовки до екзамену, семінару, практичної роботи;

- рейтинг традиційних джерел інформування (алфавітного та систематичного каталогів) знизився; найбільш затребуваними елементами довідково-інформаційної системи бібліотеки сучасні студенти вважають доступ до мережі Інтернет та електронний каталог. Це підтверджує ідентичність уподобань студентів різних країн світу у виборі джерел інформування. Згідно з результатами дослідження OCLC 2005 р., 84% студентів університетів США починали роботу над своїми науковими проектами з пошуку інформації на самих популярних сайтах Інтернет-систем. Три роки поспіль, в січні 2008 р. на замовлення Британської бібліотеки було проведене дослідження серед англомовних студентів з розвинених країн Заходу, яке розвіяло багато міфів про взаємини молодих людей з новими технологіями, але отримало докази того, що вже 89% студентів університетських коледжів розпочинають дослідження зі звичайних пошукових систем, а не з сайтів бібліотек, і майже всі вони задовольняються результатами такого пошуку;

- рівень інформаційної культури студентів є недостатнім: досить велика частина респондентів зовсім не мають навичок роботи в інформаційних мережах та з базами даних (19,4 %). Глобальна мережа розвинула таку негативну рису молоді як неухильність і небажання витратити час на обдумування знайдених в Інтернеті даних. Тому, плануючи стратегію розвитку кожної бібліотеки ВНЗ, необхідно перенести акцент з безпосередніх технологічних питань впровадження і використання інформаційних технологій на проблеми організації нових форм і напрямків з формування інформаційної культури користувачів;

- основними заходами з підвищення комфортних умов для роботи в бібліотеці студенти вважають: покращання комплектування, розширення сервісних послуг (ксерокс, копіювання з електронних носіїв, сканування тощо) та збільшення кількості комп'ютерів для доступу до локальних і мережевих електронних ресурсів;

- отримання позитивної відповіді на дещо провокаційне питання „Чи вічна бібліотека?» розуміється як підтвердження необхідності інтенсифікації

трансформаційних системних змін в бібліотеках, удосконалення традиційних бібліотечних функцій та появу нових, які обумовлюють провідну роль бібліотек в інформаційному суспільстві - роль виробника електронних ресурсів та інформаційного посередника і навігатора в інформаційному просторі. Ці факти мають підтвердження в практиці сучасних бібліотек і призводять до перетворення їх в інформаційні інтелект-центри закладів освіти [1].

В фахових публікаціях існують окремі ствердження, що стратегії інформаційно-технологічних перетворень в бібліотечно-інформаційній сфері, стан освоєння ними інформаційних технологій, які були пов'язані з повною інформатизацією бібліотек, можна вважати вичерпаними [2]. Але чи відповідає це дійсності? Етапи використання інформаційних технологій в книгозбірнях можна умовно поділити наступним чином: початковий, тобто автоматизація внутрішніх процесів з метою звільнення працівників від рутинної роботи; другий – перехід до локальних мереж та створення автоматизованих бібліотечно-інформаційних систем; третій – використання Інтернету та Інтернет-технологій, вихід у світовий інформаційний простір не тільки з метою використання інформаційних ресурсів, а й надання доступу до них всім бажаючим.

Розглянемо інформатизацію бібліотек вишів на прикладі аналізу одного з її напрямків – опанування Інтернет-простору. Для визначення реального стану рівня опанування Інтернет-простору книгозбірнями ВНЗ III-IV рівнів акредитації різних форм власності було проведене дослідження в трьох областях – Дніпропетровській, Донецькій та Запорізькій [3]. Методом збору інформації було звернення до web-сайтів 54 ВНЗ/бібліотек у термін з 14.09.2009 р. по 18.09.2009 р. Отримані дані дозволили умовно поділити бібліотеки на три групи.

Перша група включає в себе ті книгозбірні, які вже досягли певних успіхів у напрямку змін технологічного, організаційного, структурного і функціонального устрою власної діяльності. Ознакою цього є наявність власного web-сайту, який наповнюється різноманітними базами даних (від бібліографічних до власно створених або придбаних повнотекстових БД).

До другої групи належать бібліотеки, які тільки починають генерувати власні Інтернет-ресурси. Такі бібліотеки розміщують на web-сайтах лише інформацію про бібліотеку та асортимент її послуг. До електронного каталогу в цій групі бібліотек читачі мають доступ тільки в мережі Інтранет або локальній мережі книгозбірні.

До третьої групи відносяться ті бібліотеки, які не мають власного web-сайту та є пасивними користувачами інформації Інтернет.

Обробка та аналіз результатів дослідження дозволили отримати результати, викладені в Таблиці 1, і зробити висновок, що найбільш розвинуті та змістовні сайти мають бібліотеки вишів Запорізької області, найменш – Дніпропетровської.

Таблиця 1.

№ п.н.	Області	Кількість бібліотек ВНЗ	I (% від заг. к-ті)	II (% від заг. к-ті)	III (% від заг. к-ті)
1.	Дніпропетровська	24	3 (12,5)	9 (37,5)	12 (50)
2.	Донецька	17	3 (17,7)	9 (52,9)	5 (29,4)
3.	Запорізька	13	4 (30,8)	4 (30,8)	5 (38,4)

Таким чином, незважаючи на повільне вбудовування бібліотек ВНЗ в інформаційні мережі та недостатньо високу генерацію онлайн-продукту як взагалі України, так і зокрема Дніпропетровського, Донецького та Запорізького регіонів, аналіз динаміки зростання окремих показників роботи, пов'язаних з інформатизацією бібліотек, їх оцінювання та екстраполяція цих тенденцій на майбутнє, дозволяють простежити постійну та динамічну трансформацію книгозбірень в інформаційні центри закладів освіти [3].

Створення національного інформаційного простору, який уможливить взаємодію з іншими країнами у створенні глобального інформаційного простору, передбачає як удосконалення та розвиток телекомунікаційної інфраструктури, так і створення інформаційно-телекомунікаційного простору (ІТП). Ознакою ІТП виступає комунікаційна взаємодія між суб'єктами, яка здійснюється за допомогою телекомунікаційних каналів передачі інформації. При цьому кожен соціальний інститут, виступаючи в якості суб'єкту інформаційно-комунікаційної діяльності, може створювати особистий інформаційний простір. Такий простір створюють і комунікаційні інститути - бібліотеки, інформаційні центри, музеї, архіви та інші установи. Найбільш активні позиції в цих питаннях належать бібліотекам різної галузевої та відомчої належності, які, залишаючи за собою одну з ключових позицій у формуванні та розвитку системи електронних ресурсів України, вступають в інформаційно-комунікаційну взаємодію з іншими суб'єктами інформаційного простору [4].

Для формування інформаційного образу Дніпропетровська проведемо аналіз закладів та установ, формуючих публічні електронні ресурси освітньо-культурної сфери цього міста (крім інформаційних ресурсів на порталах та веб-сайтах Дніпропетровська). До них можна віднести (дані надані станом на 01.01.2010 р.):

Таблиця 2.

Кількісні показники електронних інформаційних ресурсів

№	Заклади освітньо-культурної сфери	Кількість власних БД	Обсяг БД в записах	Обсяг БД в Мб
1.	Обласні інформаційні центри: - ДОУНБ (Регіональний інформаційний центр);	4	923 508	3 543
	- ЦДНТБ (інформаційний центр гірничо-металургійного комплексу України)	42	150 000	50 000

2.	Бібліотеки ВНЗ: - III-IV рівня акредитації;	68	1 241 443	7 733
3.	Музеї: - Історичний; - Художній	1 1	13 295 2 194	5 000 4,35
4.	Обласний державний архів	4	37 944	309,88
	Разом:	120	2 368 384	66 590,23

(Показник кількості баз даних рахувався як сума власно створених бібліографічних і повнотекстових БД).

Дані, отримані в результаті дослідження, дозволяють стверджувати, що саме бібліотеки є основними генераторами, створювачами документальних електронних інформаційних ресурсів в регіоні. На їх долю припадає 97,7% обсягів БД в записах і майже 92% обсягів БД в Мб.

При цьому, особлива роль у даному процесі відводиться бібліотекам ВНЗ III-IV рівня акредитації (обсяг БД в записах – 53,6% від загальної кількості бібліотечних інформаційних активів), бо саме у вишах науково-педагогічний склад, учені, студенти і співробітники бібліотек, є активними створювачами знань. Їх інтелектуальна праця, відтворена в нових книгах, статтях, проектах, дисертаціях, тезах, базах даних і інших формах представлення знань, сприяє отриманню бібліотеками ВНЗ особливого статусу – динамічних і потужних центрів інформації, інтелектуальних центрів [5].

Таким чином можливо стверджувати, що фундатором створення єдиного інформаційного середовища регіону виступає система електронних ресурсів бібліотек, яка включає різні види інформації, різні типи ресурсів, різні форми і засоби транспортування інтелектуальних активів. Саме вони, істотно доповнюючи традиційні комунікації, сприяють формуванню нових віртуальних моделей взаємодії.

Підсумовуючи вищезгадане, автор вважає, що в бібліотеках ВНЗ створено технологічний базис, якій містить практично повністю всі компоненти сучасної інформаційної системи. З'явилася тенденція зниження ролі традиційної АБІС – вона стає лише одним із багатьох рівноцінних програмних засобів, що використовуються в бібліотеках і інформаційних центрах. Це потребує нових концептуальних рішень на шляху подальшого розвитку бібліотечної автоматизації. В повсякденну практику увійшли як технології генералізації інформації, її збереження, обробки, виробництва, розповсюдження та організації доступу до неї, так і інформаційно-аналітичні, інтелектуальні технології.

В той же час вітчизняні учені і практики бібліотечно-інформаційної сфери відмічають необхідність подальшого розвитку інформаційно-комунікаційних відносин, активних пошуків і впровадження нових форм взаємодії. Доведено, що інформаційне забезпечення науки та освіти України все ще далеке від бажаного, дослідники і студенти держави не мають рівного доступу до знань, а вітчизняна наука все ще перебуває в певній ізоляції до світової [6].

Тому, найбільш реалістичною, на наш погляд, вбачається думка не про вичерпність стратегій інформаційно-технологічних перетворень, пов'язаних з інформатизацією бібліотек, а про констатацію того, що сучасна ситуація в процесах інформатизації бібліотек ВНЗ характеризується як перехідна, тобто, коли окремий, дуже важливий етап роботи можна вважати вже завершеним. І ця відносна завершеність відкриває в перспективі безмежне поле діяльності, з новими можливості та об'єктами розвитку.

Список використаних джерел:

1. Колесникова, Т. Сучасна бібліотека вищої школи очима студентів: за результатами соціологічного дослідження [Текст] / Тетяна Колесникова // Вісник Книжкової палати. – 2009. – №7. – С. 26-30.

2. Тавальбех, А. Стратегії перетворень інформаційно-технологічного базису бібліотек [Текст] / Алі Тавальбех // Проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 3. – С. 95-97.

3. Колесникова, Т. Інформатизація бібліотек ВНЗ: шляхи еволюції та сучасний стан [Текст] // Тетяна Колесникова // Вісник Книжкової палати. – 2010. – № 2. – С. 25-28.

4. Колесникова, Т. О. Формування інформаційного образу регіону як наслідок інтеграції інформаційних ресурсів [Текст] / Т. О. Колесникова // Вісник Харківської державної академії культури: зб. наук. праць. Вип. 31. – Х.: ХДАК, 2010. – С. 97-105.

5. 11. Колесникова, Т. О. Сучасна бібліотека ВНЗ: моделі розвитку в умовах інформатизації [Текст] / Т. О. Колесникова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 4. – С. 57-63.

6. 173. Ярошенко, Т. О. Наука-Освіта-Інформація: Проект «Електронна бібліотека: Центри Знань в університетах України» [Текст] / Т. О. Ярошенко // Діяльність бібліотек вищих навчальних закладів у світлі модернізації вищої освіти: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Севастополь, 19-21 травня 2009 р. – Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2009. – С.111-117.

УДНБ 037.7.001.89
Александрівна, бібліотечного університету

ЯК УМОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ВПЛИВАЄ НА НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ

У сучасних умовах демократизації суспільства, зміни структури й змісту освіти, її гуманізації й гуманітаризації особливого значення набуває питання підготовки людини до повноцінного життя в інформаційному суспільстві. Саме інформатизація суспільства стала об'єктивним чинником для трансформаційних процесів у сфері освіти, зокрема у системі підготовки майбутніх педагогів. Стрімкий перехід від індустріального суспільства до інформаційного потребує створення системи інформаційного обслуговування, з урахуванням різних видів і форм інформації як важливого ресурсу наукової діяльності. Реформування вищої освіти передбачає створення інформаційної інфраструктури освіти, функціонування якої відбувається відповідно до